

Kanunnik Duboisstraat, Roeselare (gemeente Roeselare)

Programma van Maatregelen

Auteur:

P. Valentijn

Autorisatie:

X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

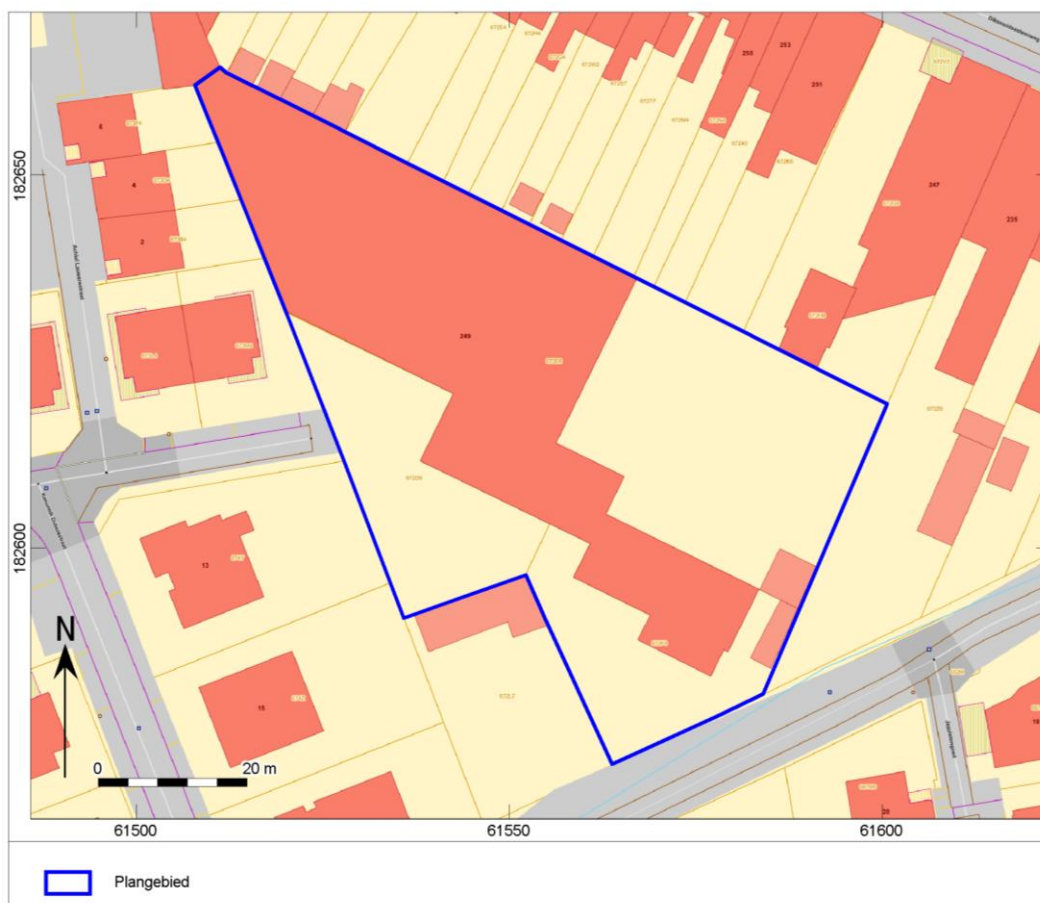
Inhoud

1	Inleiding	3
2	Aanleiding van het onderzoek	4
3	Gemotiveerd advies over het al dan niet nemen van maatregelen	5
3.1	Volledigheid van het onderzoek	5
3.2	De aan- of afwezigheid van een vindplaats	5
3.3	De bepaling van de maatregelen	8
	Literatuur	10

1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in april 2021 een nota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Kanunnik Duboisstraat, Roeselare (afb. 1). De nota bestaat uit een landschappelijk bodemonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van voorgenomen verkavelingsplannen.

De nota volgt op een reeds bekrachtigde archeologienota, bestaande uit een bureaustudie, uitgevoerd door het Vlaams Erfgoed Centrum in juni 2020.¹

Afb. 1. Het plangebied op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

¹ Van Mierlo 2020; <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/15237>

2 Aanleiding van het onderzoek

Binnen het plangebied zal een verkaveling gerealiseerd worden.² Voordat de geplande werkzaamheden kunnen plaatsvinden moet de huidige bebouwing en bestrating verwijderd worden.

De verkaveling zal bestaan uit 15 loten, toegangsweg, parkeerplaatsen, fietsenbergingen, wadi en groenzone met speelelementen.

Bebouwing

In totaal zullen er 15 loten verkaveld worden. Deze loten worden opgedeeld in vier zones. Hierdoor zullen er 8 halfopen-bebouwing en 7 gesloten bebouwingen zijn. Ze zijn gelegen aan een bestraatte zone waar eveneens een wadi en speelelementen worden gerealiseerd. Elk lot zal een mogelijk bebouwde zone van 6 x 10m bevatten. De tuinzone verschilt per kavel. De huizen mogen onderkelderde worden maar dit zal niet gebeuren. De versterking zal 100 cm –mv zijn

Bestrating

De verkaveling zal verbonden worden met de Kanunnik Duboisstraat en het fietspad. Binnen de verkaveling zal een oppervlakte van 1550m² bestraat worden. Deze zal dienst doen als toegangsweg, parkeerplaatsen, fietsenberging of als centrale plein. In totaal zullen er 20 parkeerplaatsen en 19 plaatsen in de overdekte fietsenberging aanwezig zijn. De bestrating zal bestaan uit verschillende vormen (beton, verharding, etc) naargelang de functie. De diepteversterking van de bestrating varieert van 35cm –mv tot 70 cm –mv.

Onder de nieuwe bestrating zal eveneens nieuwe riolering en nutsvoorziening aangelegd worden. De diepteversterking van deze varieert van 120cm tot 170cm –mv.

Groenzone en wadi

De overige oppervlakte zal in gebruik zijn als groenzone. Hier zal voornamelijk gazon aangelegd worden. Ook zullen er een 18-tal bomen aangeplant worden. Als laatste zal er binnen de zone van het plein een wadi gerealiseerd worden. Deze wadi zal een oppervlakte van circa 25m² en een diepteversterking van 90cm –mv bevatten.

Voor de volledige beschrijving met plannen verwijzen we naar bijbehorende nota.

² Dit tekstdeel is met het oog op conformiteit (vrijwel) woordelijk overgenomen uit de archeologienota: Van Mierlo 2020, 13-18.

3 Gemotiveerd advies over het al dan niet nemen van maatregelen

3.1 Volledigheid van het onderzoek

Het vooronderzoek heeft tot dusver bestaan uit een bureauonderzoek en landschappelijk bodemonderzoek. Op basis van dit onderzoek kon met voldoende zekerheid worden vastgesteld dat er binnen het plangebied geen archeologische vindplaats met kennispotentieel aanwezig is welke bedreigd worden door de geplande werken.

3.2 De aan- of afwezigheid van een vindplaats

Bureauonderzoek – [2020F170]

Bij de bureaustudie kon op basis van het kaartmateriaal gesteld worden dat het plangebied gelegen is op de flank van een vallei. Het noordelijke gedeelte is gelegen op een hogere, drogere plaats terwijl het zuidelijke gedeelte op een natte lagere zone gelegen is. De lagere natte zone is palend aan de beek ten zuiden van het plangebied, gelegen. Uit het DTM komt dit beeld niet naar voren. Het zuidelijke gedeelte heeft dezelfde hoogte als het noordelijke gedeelte. Dit kan zeer waarschijnlijk verklaard worden doordat het plangebied is opgehoogd om het bouwrijp te maken voor de huidige bebouwing en bestrating. De ophoging zou circa 1m bedragen, afgeleid uit de hoogteprofielen. Verder toont het DTM dat het plangebied gelegen is op de flank van een zuidelijke gelegen beek. De beek is verbonden met de Mandel.

De CAI toont dat in de omgeving archeologische resten daterend vanaf de Steentijd tot het heden teruggevonden kunnen worden en meer bepaald Neolithicum, Romeinse Periode en Middeleeuwen/Nieuwe Tijd. De nederzettingssporen daterend vanaf de Middeleeuwen zijn voornamelijk te associëren met de stadskern van Roeselare. Op gelijkaardige locaties in de omgeving zijn archeologische resten van bovengenoemde perioden teruggevonden worden. Verder onderzoek is er niet gebeurd. De meldingen zijn voornamelijk te danken aan veldprospecties of metaaldetectie.

Historisch kaartmateriaal toont aan dat het plangebied onbebouwd is geweest tot de laatste decennia. Opvallend is dat vanaf de Ferraris kaart duidelijk te zien is dat het plangebied aanpalend aan de nattere zone van een beekvallei gelegen is. Ten zuiden van deze beek is een omgracht terrein gelegen. In de jaren 70-90 is voor het eerst bebouwing te zien binnen het plangebied. De bebouwing begint in het noordwesten en breidt zich uit naar het oosten. Op basis van deze gegevens is de kans klein dat er archeologische resten daterend vanaf de 18de eeuw te verwachten zijn binnen het plangebied.

Bij de bureaustudie werd gesteld dat de huidige bebouwing en bestrating alsook het bouwrijp maken van het plangebied ervoor gezorgd kan hebben dat de bodem voor het grootste gedeelte verstoord is. De exacte verstoringsdieptes zijn voor het grootste gedeelte onbekend. Enkel de verstoringsdieptes van de zuidelijke aanbouw is gekend. Deze aanbouw heeft een diepteverstoring van circa 80-90cm –mv. Verder onderzoek dient hiernaar te gebeuren.

Op basis van de ligging van het plangebied, namelijk hoog gelegen dichtbij water, kan een archeologische verwachting vanaf de Steentijd tot de 18de eeuw vastgesteld worden. Het kaartmateriaal toont dat het plangebied in de laatste eeuwen voornamelijk in gebruik is geweest als akkerland. Het heeft gelegen aan de nattere graslandzone. Mogelijk wilt dit zeggen dat de zuidelijke zone van het plangebied niet dusdanig nat was. Op basis van deze gegevens kan gesteld worden dat de kans op archeologische resten mogelijk hoger is voor de noordelijk hoger gelegen zone omwille van de drogere locatie. Voor de overige zones van het plangebied is de verwachting middelhoog.

Latere nederzettingssporen (vanaf de Nieuwe tijd) zullen een zeer kleine kans hebben om voor te komen. Het gebied blijft dun bebouwd tot in de jaren '50-'70. Vanaf die periode wordt de omgeving zeer dicht bebouwd en is er zelfs bebouwing zichtbaar binnen het plangebied.

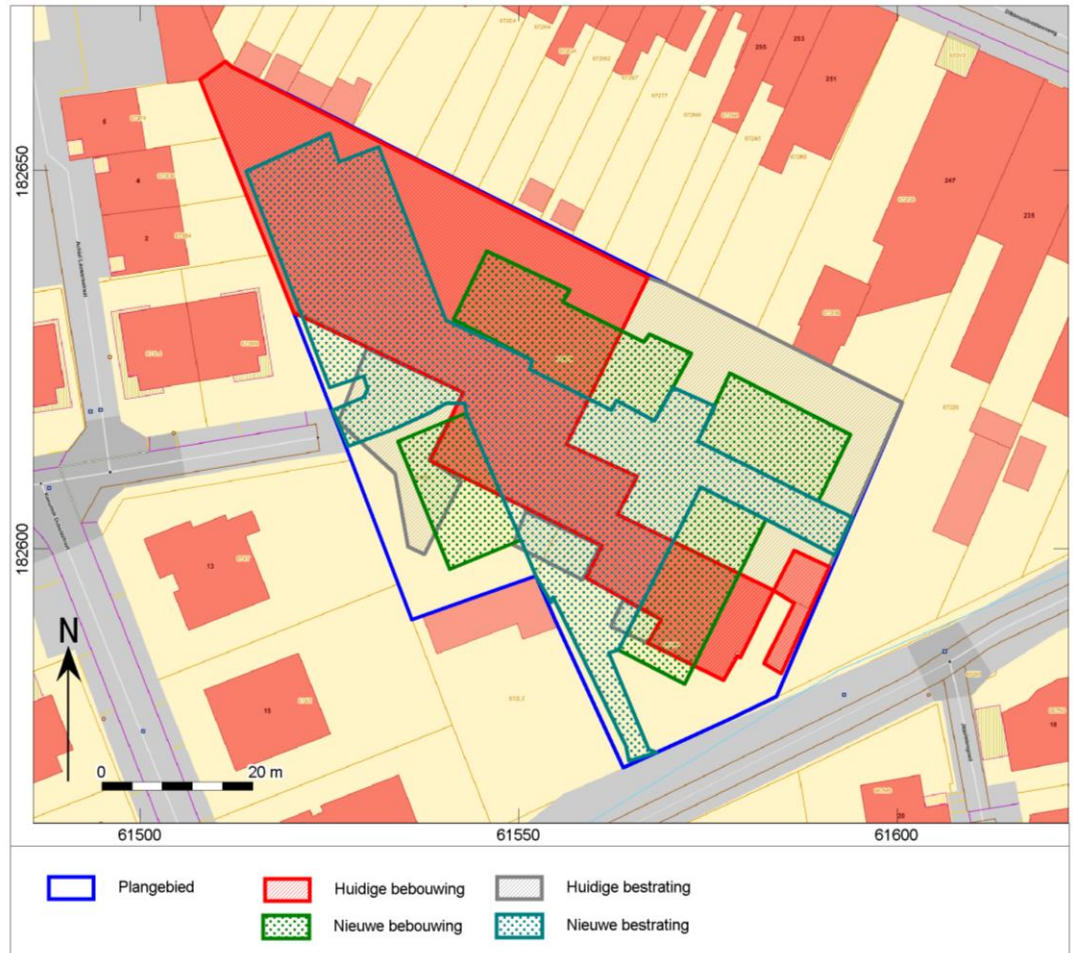
De gegevens die voorhanden zijn geven geen duidelijkheid over de aan- of afwezigheid van een site binnen het plangebied. De landschapspositie en het gebruik van het plangebied kunnen aangeven dat het plangebied aantrekkelijk was.

Op basis van bovenstaande overwegingen kan voor de zone van de geplande werken de volgende specifieke verwachting worden opgesteld:

- Een vondstniveau uit het Paleolithicum en/of Mesolithicum kan in een eolisch zandige leembodem, mogelijk aanwezig zijn. Een artefactensite uit de steentijd manifesteert zich als een horizontale en verticale spreiding van vondsten, die over het algemeen vooral bestaan uit stenen artefacten en houtskool. Een sporenniveau ontbreekt doorgaans voor het Paleo- en Mesolithicum. Sites uit deze periode zijn over het algemeen zeldzaam en bezitten daardoor een hoog kennispotentieel. De archeologische waarden kunnen zijn aangetast door o.m. landgebruik en de huidige bebouwing, bestrating of bouwrijp maken van het plangebied. Een lithische assemblage dat is aangetast kan evenwel nog steeds een kennispotentieel bezitten vanwege de verticale spreiding van het materiaal. Systematisch zeefonderzoek in de laatste decennia heeft namelijk aangetoond dat bij een intacte vuursteenvindplaats het materiaal een verticale spreiding kent.³ Deze spreiding ontstaat doordat materiaal dat oorspronkelijk aan het oppervlak lag, door bodemvormingsprocessen langzaam door de top van het sediment zakt.
- Een sporenniveau uit het Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen kan aan de top van eolisch zandige leembodem worden aangetroffen. Een eventueel sporenniveau is over het algemeen het beste zichtbaar vanaf de B horizont.
- De archeologische waarden kunnen zijn aangetast door o.m. landgebruik, bestaande bebouwing, bestrating of bouwrijp maken van het plangebied. Een sporenniveau dat is aangetast kan evenwel een kennispotentieel bezitten indien spoorrestanten op een dieper niveau bewaard zijn gebleven.
- Het plangebied is in de Nieuwste tijd in gebruik als akkerland. Er worden dan ook geen sporenniveaus uit deze periode verwacht, uitgezonderd incidentele sporen van activiteiten gerelateerd aan bovengenoemd landgebruik. Het kennispotentieel van dergelijke sporen is laag.

De nieuwe bebouwing ligt voor het grootste gedeelte binnen de contouren van de huidige bebouwing en bestrating. Er zijn meer kleine zones die niet binnen de reeds verstoorde zones gelegen zijn. Deze eerder 'onverstoorde' zones, de zones die momenteel niet bebouwd of bestraat zijn, zijn gelegen in het zuidelijke gedeelte van het plangebied (Afb. 2).

³ Deeben 1999.

Afb. 2. Huidige bebouwing en bestrating en nieuwe bebouwing en bestrating geprojecteerd op de GRB-kaart.

Omdat de huidige verstoring niet exact genoeg gekend is, kan niet met zekerheid gezegd worden dat de nieuwe verstoring binnen de contouren (zowel in oppervlakte als in diepte) van de huidige verstoring gelegen zijn. Ook is niet geweten wat de impact is van het bouwrijp maken van het terrein in het verleden middels ophogingen en nivelleringswerken. Omwille van deze redenen kunnen de geplande werkzaamheden een grote impact hebben op het terrein waarmee eventuele intacte archeologische resten verstoord zullen worden.

De geplande werkzaamheden bevatten bebouwing, bestrating en bijhorende nutsvoorzieningen. De bebouwing bestaat uit 900m² dat tot 100cm –mv verstoord zal worden. De bestrating zal een oppervlakte hebben van 1550m² wat minimaal 35cm en maximaal 70cm verstoring zal bevatten en de nutsvoorzieningen zijn plaatselijk tot een maximale diepte van 170cm –mv.

De geplande werken kunnen een impact hebben op het kennispotentieel van eventuele archeologische waarden binnen het plangebied. De aan- of afwezigheid van een archeologisch vindplaats, de karakteristieken en de bewaringstoestand van een eventuele site en welke waarde ze heeft, zijn op basis van de bureaustudie echter nog onvoldoende vastgesteld. Daarom werd verder vooronderzoek nodig geacht binnen het gehele plangebied.

De eerstvolgende stap in het vervolgonderzoek dient een landschappelijk bodemonderzoek te zijn. Hiermee kan op een relatief snelle, goedkope en onschadelijke wijze de aanwezige verstoringen, aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond verder worden onderzocht en daarmee de archeologische potentie van het gebied verder worden afgebakend. Gelet op de aanzienlijk grotere impact

van landschappelijke profielputten en de grotere kans dat hiermee onbedoeld archeologische artefacten, sporen of sites worden verstoord, ligt de voorkeur bij een landschappelijk booronderzoek.

Landschappelijk bodemonderzoek – [2021C446]

De boringen laten een consistent beeld zien over het gehele onderzoeksgebied. De geomorfologische geschiedenis van de geobserveerde boorprofielen vangt aan in het Weichseliaan met de afzetting van eolisch zandleem onder de toenmalige glaciële omstandigheden. In de loop van de recente geschiedenis is het projectgebied vermoedelijk in meerdere fasen verstoord door antropogene ingrepen, wat niet onverwacht is, gezien de locatie binnen de stedelijke kern van Roeselare.

In het projectgebied wordt deze verstoring overal vastgesteld. Hoewel de diepte van de verstoring variabel is reikt deze overal tot een relatief grote diepte: in slechts twee boringen is de verstoringsdiepte ca. 100 cm en in alle overige boringen 150 cm of meer. In boring 2 en 11 is zelfs de volledige boring (tot 2 m diep) verstoord. Een Bt-horizont, die van nature aanwezig zal zijn geweest, ontbreekt volledig.

De lithologische kenmerken en het diepteverloop van de antropogene pakketten maken duidelijk dat het om vergravingen gaat, in plaats van ophoging. Niet zozeer het plangebied is dus opgehoogd, maar eerder de aanpalende percelen aan de zuidkant zijn verlaagd richting het plangebied. Dit strookt ook met het gegeven dat het hoogteverloop binnen het plangebied van zuidoost naar noordwest overeenkomt met het algemene hoogteverloop in de omgeving, op de zuidflank van de rug waartegen het plangebied is gelegen.

Op basis van de landschappelijk boringen kan de archeologische verwachting binnen het plangebied daarom worden bijgesteld.

Systematisch zeefonderzoek in de laatste decennia heeft aangetoond dat bij een intacte steentijd artefactensite de verticale spreiding van het materiaal een normaal verdeling kent.⁴ Deze spreiding ontstaat doordat materiaal dat oorspronkelijk aan het oppervlak lag, door bodemvormingsprocessen langzaam door de top van het sediment zakt. De B-horizont speelt daarin een rol, namelijk als vangnet voor deze artefacten: door de hogere dichtheid van deze bodemhorizont als gevolg van inspoeling kunnen de artefacten niet verder naar beneden zakken. Zo ontstaat er een verticale verdeling van lithische artefacten vanaf het oppervlak, waar de vondsten oorspronkelijk zijn achtergelaten, tot *op en in de top* van de B-horizont: de dichtheid in de verticale spreiding van het vondstmateriaal neemt vanaf het maaiveld naar beneden toe geleidelijk toe en vanaf de top van de B-horizont weer af.

Vanwege het ontbreken van een Bt-horizont, die gezien de (drogere) lössgrond en landschappelijke ligging op een ietwat hoger deel van het landschap van nature aanwezig zal zijn geweest, mag de verwachting op steentijd artefactensites met kennispotentieel daarom binnen het plangebied worden bijgesteld naar zeer laag.

Daarnaast zullen door de diepe bodemverstoring, welke over het algemeen tot 150 cm of dieper reikt, van een sporensite uit het Neolithicum of later slechts de diepste sporen bewaard zijn gebleven of hooguit zeer kleine, sterk versnipperde oppervlakten met enkele ondiepere sporen. Bovendien zal enkel een klein gedeelte van de geplande nutsleidingen mogelijk hier en daar tot voorbij de bestaande verstoring reiken. De kans op impact van de geplande werken op een sporensite met kennispotentieel is daarom zeer laag.

3.3 De bepaling van de maatregelen

Op basis van het landschappelijk booronderzoek kan daarom besloten worden dat er geen verder archeologisch onderzoek nodig is binnen het plangebied.

De geplande werkzaamheden vormen geen bedreiging voor het bodemarchief. Er hoeft geen programma van maatregelen te worden opgesteld.

⁴ Deeben 1998.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.

Literatuur

Van Mierlo, T., 2020: *Kanunnik Duboisstraat, Roeselare. Een Archeologienota* (VEC Nota 747), Geel: Vlaams Erfgoed Centrum.